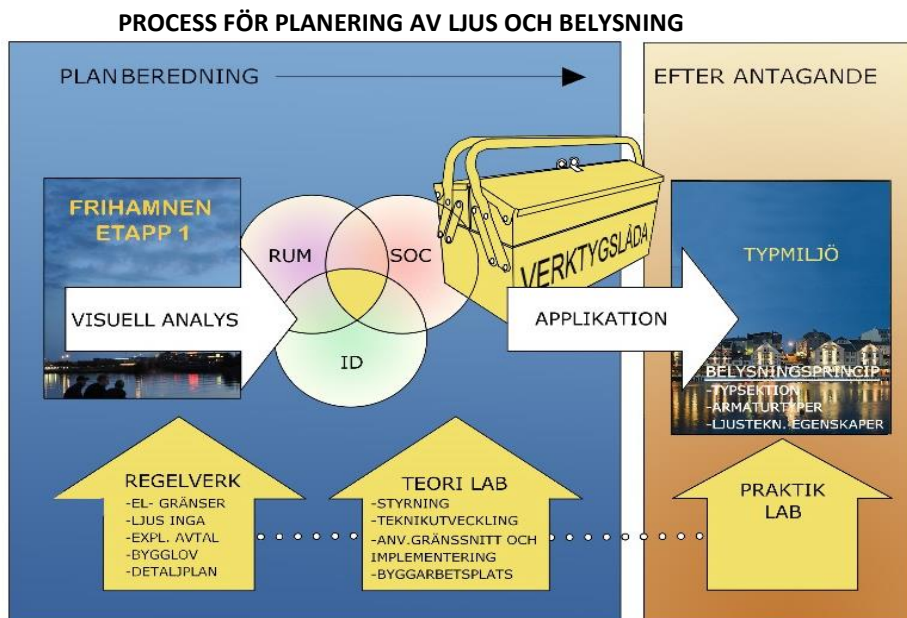

Frihamnen – metod, praktik och labb för gränslöst hållbart ljus

Ljus utan gränser

Frihamnen är en testarena för nya arbetsmetoder med människan som utgångspunkt. I arbetet med ljus i Frihamnen förkastas förlegade planeringsprinciper vilka sträcker sig tillbaka till bilens intåg i stadsplaneringen som skapar barriärer för ljus. Exempel på sådan gränsdragning som skapar barriärer är avsaknad av regelverk för ljus i detaljplaner, exploateringsavtal och bygglov. Ett förändrat förhållningssätt görs till förmån för ljus i en annan skala och hastighet i en attraktiv mångfacetterad gång- och cykelstad vid mörker. Ansvar, skyldigheter och möjligheter ska vara gemensamt för alla aktörer. Belysningsplaneringen ska vara en aktiv samverkansdel inte bara i tidiga skeden utan även omfatta drift, underhåll och alla framtida förändringar. Privat och offentlig samverkan i kombination med kunskap och ramverk för belysningsplanering ur ett holistiskt perspektiv i tidiga skeden och under utförandefasen bygger grunden för ett lyckat utfall. Metoden behandlar ljus bortom regelverk, bygglov och entreprenadgränser och ser till att privat och offentligt förenas för att lyfta fram och förstärka de kvaliteter vi bygger i staden och som är synliga i dagsljus. Belysning påverkar hur vi upplever, läser av och orienterar oss i stadsrummet. Att ta bort eller lägga till enskilda delar medför att stadsrummet kan förändras från en planerad, ombonad och trygg plats till en otillgänglig och otrygg plats. Arbetet syftar till att Frihamnens rumsbildningar, identitet och det sociala, väl-omhändertagna platserna ska vara lika attraktiva på väg till jobbet såväl i juni som i december. Arbetet utförs i enlighet med följande policydokument från Göteborgs stad: Staden ljus - Göteborgs Stads ljuspolicy, Trafikstrategin – för en nära storstad, Program för Frihamnen och Vision Älvstaden.

Attraktivt, enkelt och hållbart ljus

Det ska byggas en stadsdel där det ska vara lätt att leva hållbart – socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Ljus bidrar till social hållbarhet genom att förbättra tillgängligheten till viktiga målpunkter, förstärka den upplevda tryggheten och öka livskvaliteten för de boende i Frihamnen. Ljuset ska göra aktiviteter och mötesplatser tillgängliga under de mörka timmarna på dygnet och året för olika samhällsgrupper. Genom att knyta ihop gångstråk i innerstaden med närliggande bostadsområden ökar rörligheten och integrationen mellan olika delar av staden. Det är viktigt med medborgarnas delaktighet, medskapande och utbyte av information kring förändringar.

Ett ekologiskt hållbart ljus minimerar den negativa miljöbelastningen. Styrning som anpassar ljuset till det aktuella behovet under dygnet och året samt ljuskällor med låg energiförbrukning och god ljuskvalitet ger energieffektiva lösningar med bibehållen kvalitet i upplevelsen. Vissa ljuskaraktärer ska ha en nattsänkning där belysningen släcks eller dimras ner under natten.

Ekonomiskt hållbar belysning är dels en attraktiv belysning av stadens olika delar där användandet och tillgängligheten av en plats kan förlängas över en längre tid på dygnet och året. En attraktiv belysning skapar värden genom att locka till sig människor som trivs och vill vistas i staden. Dels ljuskällor och armaturer av hög kvalitet och lång livslängd. En väl planerad belysning som är förberedd för framtida förändringar skapar belysningslösningar som håller över tid. Samverkan mellan offentligt och privat ger belysningslösningar som inte konkurrerar utan kompletterar varandra.

Frihamnens unicitet - en visuell identitet

Frihamnen ska vara öppen för världen med stort fokus på de offentliga rummen – i vattnet, vid vattnet och mellan husen. En visuell analys med fokus på ljus utifrån rumsliga, sociala och identitetskapande aspekter resulterar i en enhetlig verktygslåda med ljuskaraktärer hämtade ur Frihamnens kulturhistoria, dess nytänkande och dess diversitet. Metoden är applicerbar i olika skalor och faser av projektet. Den medför en iterativ process som lämpar sig väl för en testarena utan att tappa greppet om en genomgående stark ljusidentitet i Frihamnen. Ett sådant arbetssätt ger oss goda förutsättningar att genom Frihamnens alla faser och skalor bygga attraktiva, hållbara ljusmiljöer för de mänskliga behoven, stöttade av nytänkande regelverk; En visuell identitet som genomsyrar stadsdelen och som bygger attraktiva ljusmiljöer utan gränser för de som bor, arbetar, vistas i och passerar igenom staden.

- LANDMÄRKE
- FASADBELYSNING
- HAMNARVET
- LJUS & GRÖNSKA
- AVTAL
- LJUS & VATTEN
- ETC...

Testarena

Frihamnens testarena och vår iterativa metod bjuder upp till möjligheten att arbeta i olika skeden och skalor under Frihamnens uppbyggande och om så önskas även efter. Här testas nya och innovativa lösningar för belysning av det offentliga rummet för staden idag och i framtiden. Jubileumsparken kan komma att fungera som den första fysiska testarenan under tiden för byggarbeten i Frihamnen. Vidare testas och utvärderas metod, regelverk, styrning, implementering samt teknik kontinuerligt. Belysningen kan till viss del komma att drivas av alternativa energikällor och även här kan testarenan vara en god förebild. Interaktion och energibesparande åtgärder ska också testas, med huvudsaklig utgångspunkt i den sociala aspekten. Informationen om ljus i Frihamnen ska också vara en ny testarena för distribution och digital samverkan i både befintliga och nya modeller.

Dagsljusets lov

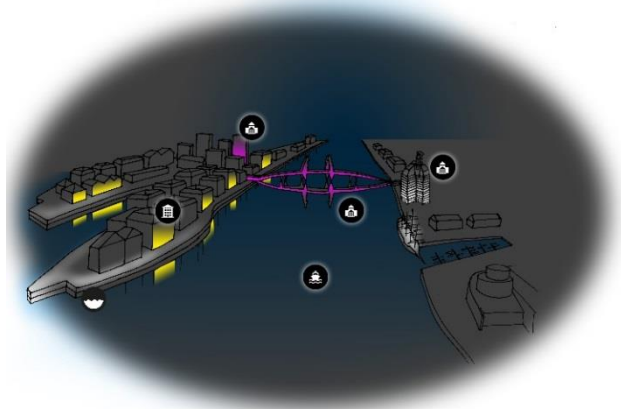
Dagsljuset ska tas tillvara och vara en resurs. Med en optimerad dagsljusanvändning minskar klimatpåverkan både i och utanför fastigheter och ska beaktas med hänsyn till utformning både i stadsplan samt i den enskilda byggnaden. Med den höga ambitionsnivå för hållbarhet som finns i Frihamnen idag, ska det tydliggöras vad ett avsteg från dagsljus i stadsplanering medför och vilka konsekvenserna blir för stadsrummet, byggnadens miljöcertifiering och möjliga program. I exploateringsavtal och i den omtalade mix av hyresrätter samt bostadsrätter ska centrala initiativ kring fastighetsbildning framgå så att avsaknad av dagsljus inte blir ett incitament som skapar ökad ekonomisk segregation. Allt i enlighet med de målbilder som finns för Frihamnen med utrymme för nytänkande, diversitet och medverkan i en blandstad med högt i tak.

Tillgängligt, medverkande ljus

Tydlig grafik i arbetet med belysningsplanen gör att det blir möjligt att nyttja den som material till Göteborgs stads digitala medier. De 3D modeller som finns ska kunna kompletteras med dagsljus och belysning för att visualisera olika tidpunkter på dygnet och året. På så sätt kan arbetet med ljus kommuniceras ut med ett modernt verktyg. Med hjälp av digital kommunikation kring ljus i stadsdelen kan även kommande labbverksamhet med ljus annonseras till allmänheten och på så sätt bidra till interaktion, mångfald och ökat deltagande i processer.

Frihamnen, en del av Älvstaden

Frihamnen ska vara öppen för världen och utvecklas för att hela staden, möta vattnet och stärka kärnan. Belysningen hjälper till att skapa en helhet och förverkliga Frihamnsprojektets vision samt uppfylla dess ljusidentitet. Tydliga landmärken på båda sidor av älven förstärker känslan av att vara i en gemensam stadskärna. Med ljussättning av karaktäristiska byggnader och platser behålls denna känsla även när det är mörkt. Den gamla stadskärnan innehåller stadsdelar med ett mer traditionellt regelverk och en föråldrad planeringsmetod så det är viktigt att övergången mellan det gamla och det nya får en mjuk övergång.

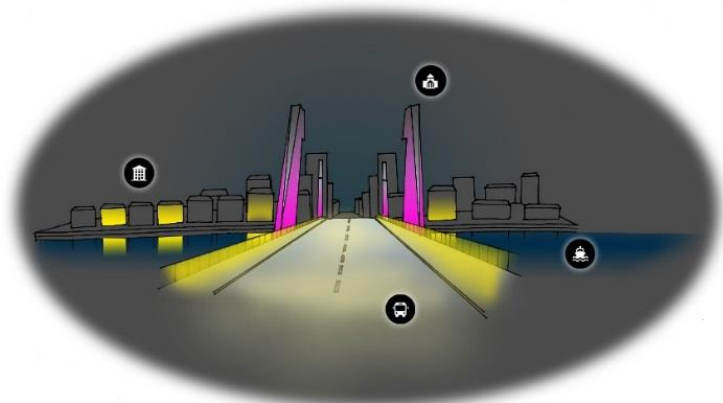

Hela staden

Frihamnen ska bli en plats i staden där belysningen hjälper till att suddas ut gränserna mellan ditt och mitt och vi och dem. Som social aktör ska belysningen i det offentliga rummet uppmuntra till aktivitet; både spontan och planerad, samt medverka till ett flexibelt utnyttjande av stadsrummet. **Rumsligheter, identitet och materialitet** ska lyftas fram med ljus för att inte gå miste om den diversitet stadsrummets utformning vittnar om vid dagsljus.

Möta vattnet

Vattnet i älven reflekterar ljus både vid dagsljus och i mörker. När det är mörkt reflekteras belysningen från båda sidor av älven vilket skapar en känsla av samhörighet. Ljuset ska stärka aktiviteter i, på och vid vattnet. Kulturarvet från hamnen och sjötrafiken, båtarnas lanterner och annan belysning är en aktiv del av den pulserande innerstaden mitt i stadskärnan. Pirarna och vägarna över vattnet lyfts fram med ljus. Såväl siktstråk som kommunikation över vatten är viktiga att lyfta fram för identitet och orientering i staden. Vattnets betydelse för platsens uppkomst tillsammans med det kulturhistoriska arvet kring hamnen skapar viktiga sociala inspel i ljusmiljön i Frihamnen. Pirarna är viktiga landmärken som tar oss närmare vattnet. Även i dagvattenhantering och på kajpromenader hittar vi möjligheten att förstärka Frihamnens ljusidentitet.

Stärka kärnan

I de storskaliga trafiklandskapen mellan Frihamnen och den nya stadskärnan är det viktigt med rumskapande ljus i mänsklig skala. Det sociala- och identitetsskapande ljuset hjälper till att skapa omhändertagna attraktiva miljöer, vilka skapar flöden och på så sätt bidrar med den upplevda komfort och trygghet vi behöver för att länka samman den nya stadskärnan och stärka Jubileumsparken. Ett exempel på en sådan länk är den nya bron Arpeggio, där ljuset förstärker både bron som landmärke i staden och ut i världen och även tillgodoser gång och cykeltrafikanternas behov på, under och runt bron; En känsla av att vara mitt i staden.